

i Jóc, a nivell de tots dos, més alt que Espirà i Vinça, que ja són vora la Tet, uns 5 k. al SO. de Vinça. *Pron. loc.*: *finəstrét*, oït allí (xxvi, 192-193) i a tots els pobles veïns en la meua enq. de 1960.

MENCIONS ANT. 915: in valle Confluentina, in villa q. d. *Fenestreto* (colle. Moreau IV, 43r), entre les donacions del bisbe d'Elna (*Hist. Lgd.* v, 136); 961: «ego et manumissores de --- Ava comitissa [la muller de Gaufréd I, comte de Ross., diferent de la comtessa Ava de Bna., mare d'Oliba Cabreta] donamus alode in com. Ross. --- et --- vineas de *Fenestreto*» (colle. Moreau IX, 147); 962: villa *Fenestredo* (Abadal, *Eixalada*, p. 192), que Alart creia la menció més antiga (*Bu. Soc. Rbg. P. O.* x, 82); 965 *Fenestredo* (Abadal, id. id., 194).

I Ss. XI i ss.: 1001: *Fenestred* (Mor., cita plena, supra a l'art. *Bèrcol*); 1011: *Fenestret* (*InvLC*, s. v. *finestra*); 1073: *Fenestred* (Alart, *Cart. Rouss.*, 821); 1075: villare *Fenestred* [3 cops id.] (Mor., xxxi, 67); 1121: R. Bg. III dóna a Elna el mas de *Fenestred* (doc. d'Elna) (*Hist. Lgd.* v, 1530); 1182: *Fenestred* (*InvLC*); 1200: *Fenestred* (*InvLC*); 1322: «Adjacentia, *Ste. Columbe de Finistreto* (Capbreu de Serrabona, 19.8, que lleigeixo a l'Arx. de Solsona); 1387: de *Fenestreto* (bis) (*Stils de Vfr. de Confl.*, 32, f° 41r); 1359: *Fines-tret* (*CoDoACA* XII, 122); 1395: id. (Alart, *Doc. Ge. Hist.*, 27); 1435: *Ffenestreto* (id., 89). Ponsich (*Top.*, 106) a penes hi afegeix més que un *Fenestretum* que creu poder datar de 901 i algunes cites dels Ss. XVI-XVII.

La impressionant quasi-identitat amb el nom de la vila valenciana, no és, naturalment, fortuïta, si bé és clar que ací no podem cercar-hi res mossàrab sinó un germà català pur; per tant la *é* de *Finestret* no pot ser deguda al filtre àrab, ni explicar-se per un subst. en plural gramatical. Sí, però, diríem, en una mena de plural semàntic.

Finestret, efectivament, poble que està en forma semblant a la del seu veí Jóc: que s'ajoca dalt d'uns altells dominant la vall de la Tet. També, com l'altre, s'usaria la seva posició per vigilar eventuais enemics, muntant-hi un seguit de petites guaites, sigui arran del poble mateix, sigui en les parts altes del terme; que ja s'eleva per damunt dels 1000 alt., en els pendissos del Canigó; en fort desnivell respecte del curs de la Tet i els vells camins que el remuntaven, des del temps que Scipiò hi enviava tentacles preveient la marxa d'Anníbal. És una altura força considerable: només cal comparar-ho amb la dels pobles menys llunyans del riu: Corbera a 129 alt., Vilafranca, tot i ser ja 15 k. més Tet amunt, encara només a 446 alt.

Es tracta, doncs, d'un derivat col·lectiu *FENESTRĒTUM, format amb el sufix de col·lectiu -ĒTUM. Sufix que, en l'ús clàssic, estava afectat als derivats de noms de plantes, però després s'estengué a usos més amplis: partint de casos en què quedava fixat com a topònim, com VINETUM (Ciceró), VIMINETUM (Varró), OLIVETUM (Cic.), RUMPOINNETUM 'un parral' (Columella), anava eixamplant més el seu ús en llatí vulgar: *arbo-*

retum («vox vilis» clama en va l'Apèndix Probi).

Així apareixen, amb gran extensió romànica, sobretot en la toponímia, les formacions col·lectives amb qualsevol mena de radical. Hi ha RUPETUM «roquisser» i SINAPETUM a França (Longnon, § 670); i SILVETUM en molts dominis romànics; i fins va passant a col·lectius d'animals: en el port. *passarinbedo* és 'ocellam', i quasi de tota cosa. Però sobretot en noms topogràfics: PETRETUM 'pedregar' (d'on els nostres innombrables *Pedret*), ASINETUM > *Ainet*; tarrag. *serrets* 'serrats'; FONTANETUM d'on els innombrables *Fontenay*, *-enoi*, francesos, *Fontanet* oc. (Lot, Lot-et-G., PdDome. Longnon, § 873), *Fontanedo* alt-it., *Fontanete* moss-arag., *Fontanet* cat.; en fi, s'aplica fins i tot, a casa nostra, a radicals ibèrics: ASTO-ETU (> *Astet*, *Es*, 'recria d'ases'), BEG-ETU 'fontanar' (> *Beget*, *su-pira*). I en particular noms topogràfics GLARETUM 'arený' (> cast. *Laredo*), ARENETUM > cast. *Arnedo*.

Anàlogament, doncs: FENESTRĒTUM 'renglera de talaies'. I el val. *Finestrat* almenys n'és reflex semàntic. Si bé potser també, en definitiva, valdria més mirar-lo com fill material de *FENESTRETUM amb la vocal E alterada per l'arabització, puix que l'àrab no admet timbre *ē* ni *ē* darrere *r* sinó *á* solament. Si bé reconeguem que allà n'hem trobat una explicació ben raonable pel plural FENESTRAS escampat per totes les terres catalanes, i fins romàniques (allí canviat en pl. àrab *-rāt*).⁶

En tot cas el fet cert és que la metàfora topogràfica de FENESTRA apareix aplicada a accidents geogràfics en vasta extensió geogràfica. A l'Aude *Les Fenestres* mont. te. Rodome; *Les Fenestrelles*, paratge del te. de Durban (Sabarthès). Mistral (*TdF*) registra *Col de Fenestrella* a Susa (Piemont), i *Finestrella* és un poble prop de Pinerolo. I si no en sabem més és perquè els nomenclàtors no contenen orònims (només noms de poblacions).

Tals noms no es troben en domini cast. ni gallego-portuguès (*Hinestros*, *Hinestra* no vénen de FENESTRA sinó de GENISTA); i el fr. *Fenétrange*, tampoc, sinó de l'alt-al. FINSTINGEN, però si aquest i aquells tenen *r* és justament per la infl. del mot general FENESTRA; i si no n'hi ha en cast., és perquè allà el mot llatí fou reemplaçat per una innovació romànica VENTANA. Però en els nomencl. comptem una dotzena de NLL *Ventanas*, *Ventanillas*, *Ventana*, sobretot en el Sud, però també a Galícia. A la Costa de Xile, hi ha *Las Ventanas*, llogaret dalt d'un penya-segat, uns 25 k. al Nord de Valparaíso (on jo he estiujejat). A Astúries i Lleó hi ha diversos *Ventaní(e)llas*, i a Jaén un *Ventanajo*.

¹ Nom que avui resta en ús, almenys per a un dels barrancs que baixen del *Puigcampaña* [encara sento pron. a la morisca, *buškampána*]. Potser és el mateix lloc un paratge que trobo escrit *Torreccella*, en un procés de límits que em deixaren copiar a la Vila J., lín. 19, de la còpia que conservo (anex xxxv, 119ss.).

² Subjecte que devia gaudir del favor botifler, car també es féu donar terres i un castell (avui en ru-